

Гелета Олег, кандидат геологічних наук,
Держаний гемологічний центр України

ФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОЦІННОЇ ВАРТОСТІ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В ЧАСТИНІ ПРИРОДНИЧИХ ПАМ'ЯТОК

Державний гемологічний центр України відповідно до наказу Міністерства культури України від 31.03.2017 № 267 проводить державну експертизу культурних цінностей в частині природничих пам'яток. Згідно частини 13 статті 1 Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» до культурних цінностей окрім іншого відносять рідкісні колекції та зразки мінералогії та палеонтології (якщо, відповідно, вони мають наукове значення).

Пунктом 8 Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 р. № 1343, визначено, що в експертному висновку державної експертизи окрім достовірності об'єкта експертизи, назви та атрибутивного опису має зазначатися і його оцінна вартість.

Враховуючи норми зазначеного Порядку, у Державному гемологічному центрі було розроблено Методику діагностики та оцінювання прогнозної вартості геологічних зразків у музейних колекціях (далі – Методика). Дана Методика встановлює порядок дій при експертному дослідженні і оцінці вартості природних каменів (мінералів і гірських порід), скам'янілих решток геологічного минулого, метеоритів, які знаходяться у музейних чи інших колекціях, або їх окремих екземплярів, що не входять до складу колекцій, але за якісними критеріями придатні для їх формування (далі – колекційні геологічні зразки).

Відповідно до цієї Методики, мінерали – це природні хімічні утворення кристалічної будови, що сформувались у результаті фізико-хімічних процесів у земній корі або на космогенних об'єктах; гірські породи – петрографічні утворення, що сформувались природним шляхом у земній корі; скам'янілі рештки геологічного минулого – рештки тварин чи рослин або сліди їх діяльності, які збереглися у ґрунті, гірських породах, затверділих смолах; метеорити – тверді тіла космічного походження, які є уламками астероїдів, комет, планет або їх супутників.

Визначення оцінної вартості колекційних геологічних зразків має прогностичний характер та здійснюється на момент проведення оцінки. Для цього виконується ідентифікація (діагностика), встановлення якісних та індивідуальних характеристик досліджуваних об'єктів, вивчення висновків експертів-палеонтологів та експертів по метеоритам.

Діагностика та дослідження якості мінералів і гірських порід здійснюється на підставі критеріїв, зазначених у таблиці 1.

Таблиця 1

**Критерії якості мінералів і гірських порід,
як колекційних геологічних зразків**

№ п/п	Критерії якості	Категорії критеріїв якості і їх характеристики	Коефіцієнт (k)
1	маса	<i>унікальні</i> – перевищення середніх значень для даного мінерального різновиду на $\geq 30\%$	3
		<i>рідкісні</i> – перевищення середніх значень для даного мінерального різновиду у межах від 15% до 30%	2
		<i>поширені</i> – перевищення середніх значень для даного мінерального різновиду на $\leq 15\%$	1
2	розміри	<i>унікальні</i> – перевищення середніх значень для даного мінерального різновиду на $\geq 40\%$	3
		<i>рідкісні</i> – перевищення середніх значень для даного мінерального різновиду в межах від 25% до 40%	2
		<i>поширені</i> – перевищення середніх значень для даного мінерального різновиду на $\leq 25\%$	1
3	форма виділення	<i>унікальні</i> – досконала збереженість, нетипові нехарактерні не притаманні даному мінеральному різновиду форми	4
		<i>рідкісні</i> – добра збереженість, нетипові нехарактерні форми, не притаманні даному мінеральному різновиду	3,5
		<i>рідкісні</i> – добра збереженість, нетипові нехарактерні форми, що можуть спостерігатися у даного мінерального різновиду	3
		<i>поширені</i> – добра або середня збереженість, типові та характерні форми, що притаманні даному мінеральному різновиду	2

		погана збереженість, типові та характерні форми, що притаманні даному мінеральному різновиду	1
4	парагенетична група	<i>унікальні</i> – рідкісна	3
		<i>рідкісні</i> – поширена	2
		<i>поширені</i> – типова	1
5	цілісність	<i>унікальні</i> – до 3-х природних дефектів, що є нетиповими для досліджуваного мінерального різновиду	3
		<i>рідкісні</i> – Від 3-х до 5-ти природних та/або до 2-х механічних дефектів	2
		<i>поширені</i> – більше 5-ти природних та/або 2-х механічних дефектів	1
6	походження	<i>унікальні</i> – закрите або вироблене родовище	3
		<i>рідкісні</i> – поширена мінералогічна асоціація	2
		<i>поширені</i> – типова мінералогічна асоціація	1

Діагностика та дослідження якості скам'янілих решток геологічного минулого здійснюється на підставі критеріїв, зазначених у таблиці 2.

Таблиця 2

Критерії якості скам'янілих решток геологічного минулого, як колекційних геологічних зразків

№ п/п	Критерій якості	Категорії критеріїв якості і їх характеристики	Коефіцієнт (к)
1	Розміри	<i>унікальні</i> – перевищення середніх значень для даного виду скам'янілостей на $\geq 40\%$	3
		<i>рідкісні</i> – перевищення середніх значень для даного виду скам'янілостей в межах від 25% до 40%	2
		<i>поширені</i> – перевищення середніх значень для даного виду скам'янілостей на $\leq 25\%$	1
2	Рідкісність	<i>унікальні</i> – дуже рідкісний зразок	3
		<i>рідкісні</i> – рідкісний зразок	2
		<i>поширені</i> – поширений (типовий) зразок	1
3	асоціації інші	<i>унікальні</i> – супутній організм є добре збереженим, нетиповим та/або вказує на період життя досліджуваної скам'янілості	3

		<i>рідкісні</i> – супутній організм добре збережений та/або є типовим поширеним представником досліджуваної скам'янілості	2	
		<i>поширені</i> – супутній організм погано збережений та/або є типовим поширеним представником досліджуваної скам'янілості	1	
4	Збереженість	<i>унікальні</i> – досконала збереженість скам'янілості; ознак препарування не спостерігається	3	
		<i>рідкісні</i>	добра збереженість скам'янілості; ознаки препарування ледь помітні	2,5
			добра збереженість скам'янілості; ознаки препарування помітні	2
		<i>поширені</i>	середня збереженість скам'янілості; ознаки препарування помітні (відреставровано від 20 до 35% скам'янілості)	1,5
			ознаки препарування скам'янілості добре помітні (відреставровано більше 35% скам'янілості)	1

Діагностика та дослідження якості метеоритів здійснюється на підставі критеріїв, зазначених у таблиці 3.

Таблиця 3.

Критерії якості метеоритів, як колекційних геологічних зразків

№ п/п	Критерій якості	Категорії критеріїв якості і їх характеристики	Коефіцієнт (к)
1	маса	<i>унікальні</i> – перевищення середніх значень для даного різновиду метеоритів на $\geq 40\%$	3
		<i>рідкісні</i> – перевищення середніх значень для даного різновиду метеоритів у межах від 26% до 40%	2
		<i>поширені</i> – перевищення середніх значень для даного різновиду метеоритів на $\leq 25\%$	1
2	розміри	<i>унікальні</i> – перевищення середніх значень для даного різновиду метеоритів на $\geq 40\%$	3
		<i>рідкісні</i> – перевищення середніх значень для даного різновиду метеоритів у межах від 26% до 40%	2

		<i>поширені</i> – перевищення середніх значень для даного різновиду метеоритів на $\leq 25\%$	1	
3	ознаки метеоритної речовини	<i>унікальні</i> – дуже добре проявлені	3	
		<i>рідкісні</i> – проявлені	2	
		<i>поширені</i> – слабо проявлені	1	
4	цілісність	<i>унікальні</i> – індивідуал	3	
		<i>рідкісні</i> – уламок природного походження	2	
		<i>поширені</i> – уламок антропогенного походження	1	
5	збереженість	<i>унікальні</i> – досконала	4	
		<i>рідкісні</i>	добра	3,5
			середня	3
		<i>поширені</i>	помітна	2
погана, частка збереженої поверхні становить менше 20%	1			
6	походження	<i>унікальні</i> – з супутників (Місяць), планет (Марс та інші)	4	
		<i>поширені</i> – з астероїдів	1	
7	речовинний склад	<i>унікальні</i>	залізо-кам'яний (палесит)	3,5
			залізо-кам'яний (мезосидерит)	3
		<i>рідкісні</i> – залізний	2	
		<i>поширені</i> – кам'яний	1	

У результаті діагностики досліджуваного об'єкта відповідно до визначених категорій по кожному критерію якості встановлюють коефіцієнти, які безпосередньо визначають його прогнозну оцінну вартість (табл. 1, 2, 3). Прогнозна оцінна вартість досліджуваних об'єктів (ПВ) є пропорційною кількості позитивної інформації про них і обраховується як добуток базової вартості (БВ) аналогічних чи подібних колекційних геологічних зразків, та множини коефіцієнтів (k_i), що відповідають встановленим при діагностиці категоріям критеріїв якості колекційних геологічних зразків.

Список використаної літератури

1. Артюх Т. М. Товарознавча експертиза ювелірних коштовностей. Теорія та практика / Артюх Т. М. – К.: КНТЕУ, 2005. – 303 с.
2. Оцінка культурних цінностей / [Індутний В.В., Чернявська Е.В., Шкляр С.М. та ін.]. – [2-е видання]. – К.: ТОВ «АЯКС ПРІНТ», 2006. – 608 с.
3. Як оцінювати коштовності з дорогоцінних каменів і металів / [Індутний В.В., Татаринцев В.І., Павлишин В.І. та ін.]. – [2-е видання]. – К.: ТОВ «АЛМА», 2002. – 272 с.
4. Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» (від 21 вересня 1999 року № 1068-XIV)

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення» від 26 серпня 2003 р. № 1343

6. Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей» від 31.03.2017 № 267